

Potovalci.

Spisala Zofka Kveder-Jelovškova.

Hamburgu je danes deževno, megleno. Čemerno stoje bahate palače ob umazanem jezeru, ki se je zalilo v osrčje mesta. Kakor božje oko tako modro in krasno je to jezero ob lepih dnevih in bogate palače naokrog kakor blesteči biseri, nanizani okrog belega vratu bujne lepote. Umazana megla se obeša danes okrog marmornih fasad, okrog muzejskih kupol in razkošnih streh ponosnih cerkva. Sto ulic in kanalov vodi v umazano staro mesto, ki se stiska med aristokratskim jezerom s prebogatimi palačami naokrog in med prostorno luko, polno dima, šuma in krika. Črni čolni se zibljejo po umazani vodi kanalov, med starinskimi, visokimi in ozkimi hišami. Slikovite, rtaste strehe se vzdigajo visoko v žolto meglo. Iz umazanih oken zija razcapana velikomestna beda. Po črnih ulicah se stiskajo prodajalne druga ob drugi, ozke in natlačene, polne svetovne šare. Tesne beznice se tlačijo vmes, ob politih mizah sedi ubožen svet in se krepča molče s pijačo in jedjo. In nad parterjem se vzdigajo nadstropja, polna komptoarjev, pisaren, magazinov in delavnic. Ljudje hite ne veš kam, ne veš zakaj. Kakor ogromno mravljišče je ta ogromni kup bizarnih, črnih, umazanih hiš.

V ogromni luki se ziblje stotine velikih ladij, vmes hite parniki semintja, ljudje se gnetejo na njih, na drugih se kopičijo ogromne vreče in zaboji. Neprestano tulijo sirene, parne piščali žvižgajo, verige rožljajo. Mastna, rjava voda, polna nesnage, kipi in vre, neprestano razburkavana od čolnov in parnikov. Ogromni magazini se vlečejo od kraja do kraja, kamor pogledaš. Umazano blato se cedi povsod. Mrtvo zijajo nepregledne vrste slepih oken nate kakor oči site zverine. Nažrli so se blaga vseh delov zemlje, od tal do vrha so polni in natrpani.

Tisoč dimnikov bruha iz sebe črn dim. Zrak je gost in težak. Mostovi, ladje, ljudje, vse je črno, umazano; vlažna nesnaga se cedi po kandelabrih in ograjah. Blazen nemir je povsod okrog. Mostovi se vzdigajo in zopet spuščajo, tam se naklada, tu razklada; rjavi pomorščaki preklinjajo, parna sopara puhti od povsod, stroji rožljajo.

Okrog voglov se potikajo sumnjivi ljudje, tatovi, goljufi, vlačuge. Vse preži na plen, lačno in nenasitno.

V veliki izseljeniški koloniji pred mestom vrvi tisoč ljudi. Zjustranji vlaki so jih pripeljali iz vseh krajev Evrope kakor črede ovac. Umazani in raztrgani se mečkajo židje, Poljaki, Rusi — vse narodnosti — v ogromni sprejemni dvorani. Otroci jočejo trudni in zaspali. Umazana prtljaga se valja po tleh; kovčegi, blazine, cule. Ženske molijo, jokajo, jadikujejo, moški kolnejo. Uradniki delijo moške od ženskih, potiskajo te na desno, druge na levo stran h kopalnicam. V predsobi jih slečejo do golega in spuščajo potem v kopel. Neprestano teče topla voda iz prh in nesnaga vseh krajev Evrope se odteka v kanale. Slaba, suha telesa vidiš, izžeta od bede, pohabljenega že od rojstva, le malo lepih, močnih ljudi.

V drugem poslopju pospravljajo, perejo podlage, preslačijo ozke slamnice za novodošle. Tisoči in tisoči so se že izpočili na teh ležiščih, stokrat desinficiranih, očiščenih od zarodkov bolezni in mrčesa.

Kakor klade popadajo novodošleci na ležišča, da si odpočijejo od mučne vožnje v zaduhlih, natlačenih vagonih. Dva, tri dni so tu, včasih osem dni, potem dalje k dvoranam potovalcev!

Po dva in dva spuščajo v zdravniško sobo in odtod dalje na manjši parnik, ki jih vozi po petsto in več k ogromnemu ocean-skemu parniku, pripravljenemu za odhod.

Stotine in stotine ljudi prihaja. Nepregledna človeška čreda. In ko stoji noga zadnji hip na evropskih tleh, prevzame uboga srca temen in grozeč strah. Kam gredo? Po kaj? Po srečo ali po smrt? Učakajo uspeha ali še večje bede, nego jih je izgnala od doma?!

In zajokajo ženske, ki so pobrale svoje otroke in gredo zdaj črez morje iskat nezvestih mož, ki so jih zapustili doma v pomanjkanju. Zajokajo dekleta, ki gredo k svojim ženinom v tuji daljni svet. In kdorkoli gre prostovoljno ali izgnan od bede ali krivde, vsakemu zatrepeta srce.

Vsak se zboji in zatoži se mu prvokrat po domači zemlji, bridko, grenko se mu zatoži. Tam iz Rusije so, iz Galicije, z Ogrskega, s Krasa in iz Alp, od juga in severa. Kakor da so zbežali od zidanja babilonskega stolpa, tako govore vse jezike in narečja in med tisoči so sami, da se jim stiska srce od neizrekljive zapuščenosti in žalosti. Kdo ve, če se izpolnijo upi, kdo ve?! Kaj niso že zaznamenovani s strašnim znakom na čelu tisti izmed njih, ki poginejo po ameriškanskih rudnikih in tovarnah, tisti, ki popadajo

od gladu in bolezní po strašnih, neusmiljenih ulicah ameriškanskih mest, tisti, ki se izgube v tuji zemlji, da ne bo nikdar več glasu o njih?! In gledajo si v obraz: ali bom jaz, ali boš ti — oba morda?

Oh, oči so težke od solz in kakor obsojenci stopajo na ladjo. Iz krajev so prišli, kjer je zrak žlahten in lahek kakor peresce rožnega cvetja, a zdaj ga duši smrad teh ljudi, ki so se zgnetli v gosto gnečo kakor plahe ovce! Mirna in veličastna se razteza priroda doma v nedogled, tiha in molčeča, a tukaj brez prestanka peklenško ropotanje, žvižg in pisk, grmenje, pokanje, blazen šum. Medli so, trudni, topo vdani v usodo. Ne moreš se braniti. Zašel si v žrelo ogromne, nenasitne zveri, ne veš in ne slutiš, kaj se godi s teboj. Ne moreš nazaj niti na desno ali na levo, samo naprej v žolto meglo. Zapuščeni si, in vendar te pričujočnost tisoč drugih moti in muči. Nekam se skriti, nasloniti glavo kam in jokati sladko. Ali pred vsemi temi tujimi očmi jokaš in tvoj jok je grenek kot pelin.

In zdi se ti, kakor da gre od tvojega srca sto niti nazaj v kraj, ki ti je drag, tam v ruski stepi, pod Tatro, kdo ve kje. Sto niti gre od tvojega srca k domači vasi, k domači dolini, k domačemu hribu. Ladja se maje, napno se vezi, ki te vežejo z domom in z ljubimi, ki si jih pustil daleč proč odtod. Ladja se maje in niti se trgajo, da krvavi srce iz tisoč ran.

Ladja se maje in tisoč src krvavi in trepeta. Sam si, odtrgan od vsega, kar je bilo. Sam si in strah te je novega sveta in novega življenja.

Ladja se maje, piščali zarjovejo in jeka gre po vsej umazani hamburški luki, v globino zemlje gre, v daljne zapuščene vasi, tisoč milj odtod.

Z Bogom! Ladja se maje! Z Bogom, oče in mati! Z Bogom sestra, z Bogom brat! Žena, otroci, ali se vidimo še kdaj?! Ljubica, kdaj se bodo srečale zopet oči z očmi?!

Oh, ladja se maje in iz tisoč src je brizgnila bridka, rdeča srčna kri.

Z Bogom, Evropa!

